

EUROOPA REGIONAALSE/RUUMILISE
PLANEERIMISE HARTA

Torremolinos Harta

Vastu võetud
EUROOPA REGIONAALPLANEERIMISE
EEST VASTUTAVATE MINISTRITE KONVERENTSIL
Hispaania, Torremolinos 20.mai 1983

Eessõna

Torremolinoses 1983.aasta maikuus toimunud Euroopa Regionaalplaneerimise eest vastutavate Ministrite VI konverents kujutab endast teetähist Euroopa regionaalse/ruumilise planeerimise ajaloos.

Konverentsi olulisim tulem oli Euroopa Regionaalse/Ruumilise Planeerimise Harta vastuvõtmine - teedrajav ettevõtmine Euroopa ruumilise planeerimise valdkonnas. Euroopa Nõukogu Ministrite Nõukogu on Harta täies mahus liikmesriikidele koostatud soovitusesse sisse kirjutanud.

Lähtudes lähiaastatel Euroopa Nõukogu poolt välja kuulutatud Euroopa Arhitektuuripärandi Hartast, Muldade Hartast ja Veehartast, defineerib Euroopa Regionaalse/Ruumilise Planeerimise Harta esmakordselt peamised üle-euroopalised eesmärgid, millele peaks toetuma ruumilist planeerimist, elukvaliteedi parandamist ja inimtegevuse organiseerimist Euroopa füüsilises ruumis kujundav poliitika.

Harta kujutab endast lisa Euroopa Komisjoni üldnõudeid esitavatele tekstidele. Harta taotluseks on suuniste andmine sellise riikliku ja Euroopa tasandil poliitika kujundamisele, mis aitaks kaasa tasakaalustatud regionaalarengule ning võimaldaks Euroopa kodanikele elu kõrgekvaliteedilises, terves elukeskkonnas.

Ei ole kahtlust, et Harta mõju ühiskonnale Euroopas saab olema pikaajaline tänu tekkivale uuele stiimulile üle-euroopaliseks koostööks, ühise identiteedi sügavamale teadvustamisele ning seega jõulisemale tegutsemisele Euroopa ühendamise suunas.

Franz Karasek

Euroopa Nõukogu Peasekretär

SISSEJUHATUS

Euroopa Regionaalplaneerimise eest vastutavad ministrid, kes kohtusid Euroopa Nõukoguga koostöös organiseeritud VI konverentsil ning kes arvestavad sellega, et:

- regionaalne/ruumiline planeerimine on Euroopa ühiskonna arengu kujundamise oluline instrument ning rahvusvahelise koostöö intensiivistamine selles valdkonnas kujutab endast märkimisväärset panust teel tugevama Euroopa identiteedi poole;

- koostöö selles valdkonnas eeldab riiklike, regionaalsete ja kohalike arengukontseptsioonide analüüsi ühtsete põhimõtete kehtestamise eesmärgil, mis peaks kaasa aitama ennekõike regionaalse ebavõrdsuse vähendamisele ning ruumi kasutamise ja organiseerimise paremale tunnetamisele, ülesannete jaotamisele, keskkonnakaitsele ja elukvaliteedi parandamisele;

- Euroopa maade majanduses ja sotsiaalses struktuuris asetleidnud põhjalikud muudatused ning nende seosed teiste maailma osadega nõuavad ruumi organiseerimise põhimõtete kriitilist ülevaatamist, vältimaks lühiajaliste sotsiaalsete, kultuuriliste ja keskkonnaliste aspektidega mitteamestavate majandushuvide täielikku prevaleerimist nende üle;

- regionaalse/ruumilise planeerimise ees seisvad eesmärgid nõuavad nende elluviimiseks uusi kriteeriume tehnilise progressi suunamiseks ja rakendamiseks kooskõlas majanduslike ja sotsiaalsete nõudmistega;

- kõigil Euroopa kodanikel peaks olema võimalus osaleda sobivas institutsioonilises raamistikus regionaalse/ruumilise planeerimise abinõude tutvustamisel ja kasutamisel;

kiidavad heaks käesoleva Harta

ning esitavad selle avalikkusele ning poliitiliste otsuste langetajatele kohalikul, regionaalsel, riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil.

REGIONAALSE/RUUMILISE PLANEERIMISE KONTSEPTSIOON

Regionaalne/ruumiline planeerimine annab geograafilise väljundi ühiskonna majanduslikule, sotsiaalsele, kultuurilisele ja keskkonnapoliitikale.

Samal ajal on see teaduslik distsipliin, teatud administratiivne tegevus ning poliitika, mis läbi interdistsiplinaarse laiapõhjalise lähenemise on suunatud tasakaalustatud regionaalse arengu saavutamisele ja ruumi füüsilisele organiseerimisele vastavalt üldisele strateegiale.

Kontseptsiooni Euroopa dimensioon

Regionaalne/ruumiline planeerimine aitab kaasa paremale ruumilisele organiseeritusele Euroopas ning ühe riigi piirest väljuvate probleemide lahendamisele, seades seega eesmärgiks ühise identiteedi loomise, pidades silmas põhja-lõuna ja ida-lääne suunalisi suhteid.

Kontseptsiooni karakteristikud

Inimene ja tema heaolu, samuti tema interaktiivne suhe keskkonnaga on regionaalse/ruumilise planeerimise huvikeskmes, seades eesmärgiks inimlikus maastaabis planeeritud ümbruses isiksuse arengule viiva keskkonna ja elukvaliteedi loomise igale üksikisikule.

Regionaalne/ruumiline planeerimine peab olema demokraatlik, kõikehaarav, funktsionaalne ning pikaajalisusele orienteeritud.

Demokraatlikkus: planeerimine tuleb läbi viia selliselt, et oleks tagatud huvitatud inimeste ja nende poliitiliste esindajate osalus

Kõikehaaravus: planeerimine peab tagama erinevate sektoraalpoliitikate koordineerimise ning nende integreerimise üldistesse lähtealustesse

Funktsionaalsus: planeerimine peab arvestama ühistel väärtushinnangutel, kultuuril ja huvidel baseeruva regionaalse teadvuse olemasoluga, mis mõnikord ületab administratiivsed ja territoriaalsed piirid, pidades samal ajal silmas erinevate maade institutsioonilist korraldust

Orienteeritus pikaajalisusele: planeerimine peab analüüsima ja arvesse võtma pikaajalisi majanduslikke, sotsiaalseid, kultuurilisi, ökoloogilisi ja keskkondlikke trende, arenguid ja muutusi

Toimimine

Regionaalne/ruumiline planeerimine peab arvesse võtma paljude individuaalsete ja institutsiooniliste ruumi korraldamist mõjutavate otsustajate olemasolu, kõigi prognoosivate uuringute ebakindlust, turu survet, administratiivsete süsteemide eripärasusi ning erinevaid sotsiaal-majanduslikke ja keskkonnatingimusi.

Planeerimine peaks püüdma neid mõjusid siiski kõige harmoonilisemal viisil sobitada.

PÕHIEESMÄRGID

Regionaalne/ruumiline planeerimine püüab samaaegselt saavutada:

- *Regioonide tasakaalustatud sotsiaal-majanduslikku arengut*

Võttes arvesse Euroopat tervikuna mõjutavaid majanduslikke protsesse, spetsiifilist regionaalset omapära ning arengutelgede ja sidevõrkude olulist rolli, peaks planeerimine kontrollima ülerahvastatud või liiga kiiresti arenevate piirkondade arengut, aitama kaasa mahajäävate piirkondade arengule ning säilitama või kohandama infrastruktuure, mis on olulised taandarenevate või eriti Euroopa tasandil tööjõu rände põhjustatud tööpuuduse probleemiga piirkondade majandusliku stimuleerimise seisukohalt. Äärealad, kus on erinõuded ja struktuuriline potentsiaal sotsiaal-majanduslikuks ümber-tasakaalustamiseks, tuleks paremini siduda Euroopa tööstus- ja majanduskeskustega.

- *Elukvaliteedi paranemist*

Planeerimine soodustab eluaseme, töö, kultuuri, vaba aja veetmise ja ühiskonnasiseste suhete, s.o. igapäevaelu kvaliteedi paranemist, samuti iga üksikisiku heaolu kasvu, mille peab tagama töökohtade loomine, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste võimaluste pakkumine elanikkonna erinevate rühmade püüdluste rahuldamiseks kohtades, kus neid saaks optimaalselt kasutada.

- *Vastutustundlikku loodusressursside majandamist ja keskkonnakaitset*

Edendades strateegiaid, mis vähendavad konflikti kasvava loodusressursside nõudluse ja vajaduse vahel neid säilitada, püüab planeerimine tagada vastutustundliku keskkonna, maaressursi, maapõue-, õhu-, vee- ja energiaressursi, flora ja fauna majandamise, pöörates erilist tähelepanu looduslikult kaunitele piirkondadele ning kultuuri- ja arhitektuuripärandile.

- *Ratsionaalset maakasutust*

Eeltoodud eesmärkide saavutamiseks pöörab planeerimine erilist tähelepanu suurte linnaliste ja tööstuslike komplekside ning suuremate infrastruktuuride paiknemisele, ülesehitusele ja arengule, samuti põllumajandus- ja metsamaa kaitsele. Regionaalse/ruumilise planeerimispoliitikaga peab kaasnema maakasutuspoliitika, võimaldamaks üldsuse huve rahuldavate eesmärkide teostamist.

REGIONAALSE/RUUMILISE PLANEERIMISE EESMÄRKIDE SAAVUTAMINE

Regionaalse/ruumilise planeerimise eesmärkide saavutamine sõltub põhiliselt poliitilisest tahtest.

Paljud era- ja avaliku sektori organisatsioonid aitavad oma tegevusega kaasa ruumi organiseerimisele ja muutmisele. Regionaalne/ruumiline planeerimine peegeldab soovi interdistsiplinaarseks integratsiooniks ja koordineerimiseks ning vastavate võimude vaheliseks koostööks.

Planeerimine taotleb koordineerimist erinevate sektorite vahel

Selline koordineerimispüüdlus puudutab peamiselt elanikkonna, majandustegevuse, looduskeskkonna, riiklike ettevõtete ja energiavaru jaotumist; transporti; veevarusid ja -puhastust; mürakaitset ja jäätmete käitlust; keskkonna- ning loodus-, ajalooliste ja kultuuriväärtuste ning -ressursside kaitset.

Planeerimine hõlbustab koordineerimist ja koostööd eri otsustustasandite vahel ja finantsressursside võrdsustamist

Erinevatele regionaalse/ruumilise planeerimispoliitikaga seotud võimuorganitele tuleb anda volitused otsuste vastuvõtmiseks ja elluviimiseks ning vastavate rahaliste vahendite käsutamiseks. Kohaliku, regionaalse, riikliku ja Euroopa tasandi, samuti riigipiire ületava koostöö optimaalse koordineerimise tagamiseks peab nende tegevus alati arvestama kõike, mida on tehtud või planeeritud teha vastavalt üks tasand üleval- või allpool - mis tähendab, et tuleb üksteist regulaarselt teavitada.

Kohalikul tasandil: kohalike arenguplaanide koordineerimine, arvestades regionaal- ja üleriigilise planeerimise põhihuvidega;

Regionaaltasandil: kõige sobivam tasand regionaalse/ruumilise planeerimispoliitika kujundamiseks, koordineerimine regionaalsete võimuorganite vahel ning samuti kohalike ja riiklike võimuorganitega, samuti naabermaade regioonide vahel; Üleriigilisel tasandil: erinevate regionaalsete/ruumiliste planeerimispoliitikate ja piirkondliku abi koordineerimine, samuti riiklike ja regionaalsete eesmärkide harmoneerimine;

Euroopa tasandil: regionaalse/ruumilise planeerimispoliitika koordineerimine üle-euroopalise tähtsusega eesmärkide ja üldise tasakaalustatud arengu saavutamiseks.

Avalikkuse osalus

Regionaalse/ruumilise planeerimise poliitika peab kõigil tasanditel baseeruma aktiivsel kodanikuosalusel. On äärmiselt oluline, et elanikkond oleks planeerimisprotsessi kõigis faasides nii institutsioonilistes kui protseduurilistes küsimustes arusaadavalt ja igakülgset teavitatud.

EUROOPA KOOSTÖÖ TUGEVDAMINE

Euroopa Regionaalplaneerimise eest vastutavate Ministrite Konverents (CEMAT) kujutab endast ideaalset poliitilist võimalust koostööks ja algatusteks Euroopa tasandil.

Konverents intensiivistab suhteid Euroopa Nõukogu ja Euroopa Ühenduse organitega, samuti vastavate valitsustevaheliste organisatsioonidega. Konverents esitab Parlamentaarsele Assambleele ning Euroopa Kohalike ja Regionaalsete Omavalitsuste Konverentsile regulaarseid ülevaateid Euroopa koostöö edendamiseks vastavas valdkonnas.

Lisaks poliitilise koostöö organiseerimisele ja intensiivistamisele edendab Konverents koostööd ka peamistes planeerimise tehnilistes valdkondades nagu pikaajaline prognoos, regionaalne statistika, kartograafia ja terminoloogia. Konverents peab leidma teaduslikud, administratiivsed, tehnilised ja rahalised vahendid oma eesmärkide saavutamiseks, seda eriti Euroopa regionaalse planeerimiskontseptsiooni väljatöötamise abil.

*

* *

Ministrid paluvad kõigil regionaalse planeerimise küsimustega tegelevatel institutsioonidel, võimuorganitel ja organisatsioonidel arvestada oma töös Harta sisuga.

Hartat võib korrigeerida, kohandamaks seda Euroopa ühiskonna vajadustele.

Ministrid võtavad endale ülesande soovitada valitsustel Hartas toodud põhimõtted ja eesmärgid arvesse võtta ning arendada rahvusvahelist koostööd tegeliku Euroopa planeerimiseni jõudmiseks.

L I S A

SPETSIIFLISED EESMÄRGID

Kõiki käesolevas Hartas sisalduvaid põhimõtteid on Euroopa Regionaalplaneerimise eest vastutavate Ministrite Konverents juba edasi arendanud oma töös linna- ja maapiirkondadega, piirialade, mäestiku- ja rannikualade ning saartega.

1. Maapiirkondadel, kus põllumajandus on primaarne, on kanda väga oluline roll. Oluline on vastuvõetavate elamistingimuste loomine maal, arvestades kõigi majanduslike, sotsiaalsete, kultuuriliste ja ökoloogiliste aspektide ning infrastruktuuri ja mugavustega, eriti ääremaadega maapiirkondades ning kohtades, mis asuvad suurte linnaliste alade lähedal.

Sellistes piirkondades peab linnaliste, sotsiaalsete ja majanduslike struktuuride ning transpordi arengu puhul kõigis valdkondades arvestama nende piirkondade spetsiifiliste funktsioonidega ning eriti loodusliku maastiku säilitamise ja korraldamisega.

2. Linnapiirkondadel on oluline osa Euroopa arengus ning tavaliseks probleemiks nende kasvu kontrollimine.

Tasakaalustatud linnastruktuur vajab maakasutusplaanide süstemaatilist rakendamist ning majandustegevuse arengu suuniste kasutamist linnaelanike elutingimuste huvides.

Erilist tähelepanu tuleb pöörata elutingimuste parandamisele, linnatranspordi arendamisele ning elanike linna keskustest perifeersetele aladele liikumise ohjeldamisele.

Arhitektuuripärandi, monumentide ja tervikpiirkondade säilitamine peab olema linna ja maa piirkondade üldise planeerimise poliitika lahutamatu osa.

3. Piirialad vajavad enam kui ükski teine piirkond riikidevahelist koordineerimispoliitikat. Sellise poliitika eesmärgiks on piiride avamine ning piireületavate konsultatsioonide ja koostöö ning infrastruktuuri teenuste ühiskasutuse ellukutsumine. Riigid peaksid soodustama vastavate piirkondade ja paikkondade vahelisi otsekontakte kooskõlas territoriaalsete võimuorganite piireületavat koostööd käsitleva Euroopa Raamkonventsiooniga selleks, et muuta nende alade elanike vahelised kontaktid veelgi tihedamaks.

Projekte, millega kaasneb võimalik kahju naabermaade keskkonnale, ei tohi piirialadel käivitada nende maadega eelnevalt konsulteerimata.

4. Mäestikualad. Arvestades nende alade ökoloogilisest, majanduslikust, sotsiaalsest, kultuurilisest ja põllumajanduslikust funktsioonist tulenevat tähtsust ning nende väärtust loodusressursside maardlana, samuti nendes tegevusvaldkondades esinevate kitsaskohtadega, peab ruumi korraldamise poliitika pöörama vajalikul määral eritählepanu mägi- ja piirkondade säilitamisele ja arendamisele.

5. Struktuuriliselt nõrgad piirkonnad, kus peamiselt ajaloolistel põhjustel ei ole elamis- ja töötingimused eriti paranenud, või kus mahajäämus võib tekkida muutuste tõttu nende majanduslikus baasis, vajavad erilist toetust tulenevalt töö- ja elamistingimuste erinevusest erinevates riikides.

6. Taandarenevad piirkonnad. Konkreetne poliitika tuleks välja töötada nende sageli monostruktuursete piirkondade toetuseks, kus tööstuse ümberkorraldamise ning infrastruktuuri ja tööstusseadmete aegumise tulemusena on majanduslik aktiivsus tugevasti nõrgenenud. Olukorda raskendab veelgi uue rahvusvahelise tööjaotuse tulemusel tekkinud ülemaailmne konkurents.

7. Rannikualad ja saared. Massiline turismi ja transpordi areng Euroopas ning rannikualade, saarte ja mere industrialiseerumine nõuab konkreetse poliitika rakendamist neile piirkondadele tasakaalustatud arengu ja koordineeritud urbaniseerumise tagamiseks, pidades samal ajal silmas keskkonna säilitamise nõudeid ja piirkondlikku eripära. Respekterida tuleb ka rannikualade spetsiifilist rolli ja funktsioone maa ja mere suhte ning meretranspordi võimalustega seoses.

Mitteametlik tõlge

Tõlkinud Riina Reinholm ja Jüri Lass